

Katedra Opolska

Architektura zewnętrzna

Do katedry prowadzi od południowej strony szeroka brama, która zwieńczona jest łukiem z postaciami Chrystusa na krzyżu, stojącej obok Matki Bożej i św. Jana oraz stojącymi po obu stronach bramy: bł. Edmunda Bojanowskiego i bł. Alojzego Ligudy.

Brama wjazdowa na plac katedralny od strony południowej. Fot. ks. J. Kobienia.

Wnętrze Katedry. Wyraźnie widoczny jest podział na trzy nawy. Sklepienie wspiera się na wysokich filarach. Fot. ks. J. Kobienia.

Sama katedra wzniesiona została z cegieł w stylu śląskiego gotyku. Wewnątrz kościół, podzielony wysokimi filarami, dzieli się na trzy nawy. Jego długość wynosi 60 m., a szerokość 26 m. Ściany zewnętrzne kościoła sięgają 18 m., zaś wnętrze ma wysokość 22 m. Gotyckie sklepienie gwiazdowo-siatkowe wspiera się na pięciu parach potężnych filarów. Budowlę przykrywa 25-metrowy spadzisty miedziany dach.

Źródło: <http://bi.gazeta.pl/im/19/73/14/z214448891ER,Katedra-w-Opolu-otrzyma-pol-miliona-zlotych-na-rem.jpg>

Dwie wieże opierające się na kwadratowych fundamentach zakończone są niedawno odnowionymi miedzianymi hełmami. W południowej wieży zainstalowane zostały dzwony katedralne. Niestety historyczne dzwony, z których największy „Wojciech” pochodził z XV w., zostały zarekwirowane w 1943 r. na cele wojenne; pozostał tylko jeden, najmniejszy z nich. Nowe cztery dzwony ufundowane zostały w 1961 r. i noszą imiona: „św. Urban” (największy, ważący 3,6 tony), „Matka Boska Opolska”, „św. Jacek” i „św. Juda Tadeusz”.

Cała monumentalna budowla opięta jest silnymi przyporami. Portale oraz wąskie, wysokie okna, ozdobione przezroczami, zakończone są ostrymi łukami. Do murów świątyni przylegają liczne przybudówki: od południa kaplica Piastów, dwie zakrystie i przedsionek, od północy natomiast kaplice św. Jadwigi i św. Anny.

Fot. ks. J. Kobienia.

Przy południowej wieży znajduje się płaskorzeźba wykonana z pomalowanej terakoty przedstawiająca Chrystusa modlącego się w ogrodzie Getsemani, któremu anioł podaje złoty kielich, powstała w drugiej połowie XIX w.

Przed wejściem na plebanię z wysokiego cokołu spogląda figura popularnego na Śląsku św. Jana Nepomucena, pochodząca z pierwszej połowy XVIII w., która niegdyś stała przed wejściem do dziś już nieistniejącego zamku Piastów na Ostrówku i dopiero w 1831 r. przeniesiona w obecne miejsce. Św. Jan pochodził z Czech, a swoją niezłomną wiarę w Chrystusa potwierdził męczeńską śmiercią. Najpierw w 1393 roku został przez króla Wacława IV uwięziony, a następnie zrzucony z mostu do rzeki Wełtawy. Jego zwłoki złożono w Pradze w katedrze na Hradczanach.

Nieco dalej na placu kościelnym stoi figura innego męczennika, bł. Jerzego Popiełuszki – duszpasterza „Solidarności”, którą umieszczono w tym miejscu w grudniu 2011 roku, na pamiątkę 30. rocznicy ogłoszenia stanu wojennego.

Przy katedrze stoją jeszcze dwa, wykonane z piaskowca, krzyże przydrożne. Pierwszy pochodzi z 1859 roku i usytuowany jest w pobliżu płaskorzeźby Ogrodu Oliwnego. Drugi natomiast, pochodzący z początku XX w., umieszczony jest przy zewnętrznej ścianie środka prezbiterium.

Drzwi Opolskiej Katedry

Do wnętrza katedry prowadzi od zachodniej strony główne wejście, zbudowane w latach 1899-1900, które zamykają monumentalne spiżowe drzwi, nieco wzorowane na słynnych Drzwiach Gnieźnieńskich. Ufundowane zostały w 1997 roku, w tysięczną rocznicę śmierci św. Wojciecha oraz obchodzonego dwa lata wcześniej jubileuszu 700-lecia istnienia parafii. Ów jubileusz przypomina napis – z jednej strony łaciński, z drugiej strony polski – umieszczony na obu odrzwiach.

Autorem drzwi jest Adolf Panitz, jeden z najbardziej zasłużonych dla Śląska rzeźbiarzy. Drzwi mają też swoją nazwę – nazywane są „Symfonią światła”.

Górna część drzwi, tzw. *tympanon*, przedstawia dzieje opisane w Księdze Rodzaju. W akcie stwarzania bierze udział Trójca Święta, z której rozprzestrzeniają się promienie na całe dzieło stworzenia, czym obraz nawiązuje do fragmentu z Księgi Rodzaju: „Niech się stanie światłość!” Bóg Ojciec rozmieszcza na firmamencie ciała niebieskie, które rozświetlone są złotem. Pionowe promienie spływające w dół to starożytny zapis nutowy, który kryje w sobie melodię pieśni „Ciebie Boże wielbimy”. Po lewej stronie u dołu tympanonu rzeźbiarz umieścił trzy rajskie sceny: stworzenie człowieka, grzech pierworodny oraz wygnanie z raju. Z kolei po prawej znajdziemy zabójstwo Abła przez jego brata Kaina oraz ofiarę Abrahama. Łączy je wzniesiony w górę dym z przyjętej ofiary Abła i snującej się po ziemi ofiary Kaina.

Lewe skrzydło drzwi przedstawia ważne postacie biblijne oraz niektórych świętych, natomiast prawe – osoby i wydarzenia, które odegrały znaczącą rolę w historii Polski i Śląska.

Spiżowe drzwi Katedry Opolskiej. Główne wejście do Katedry. Fot. A. Pyka.

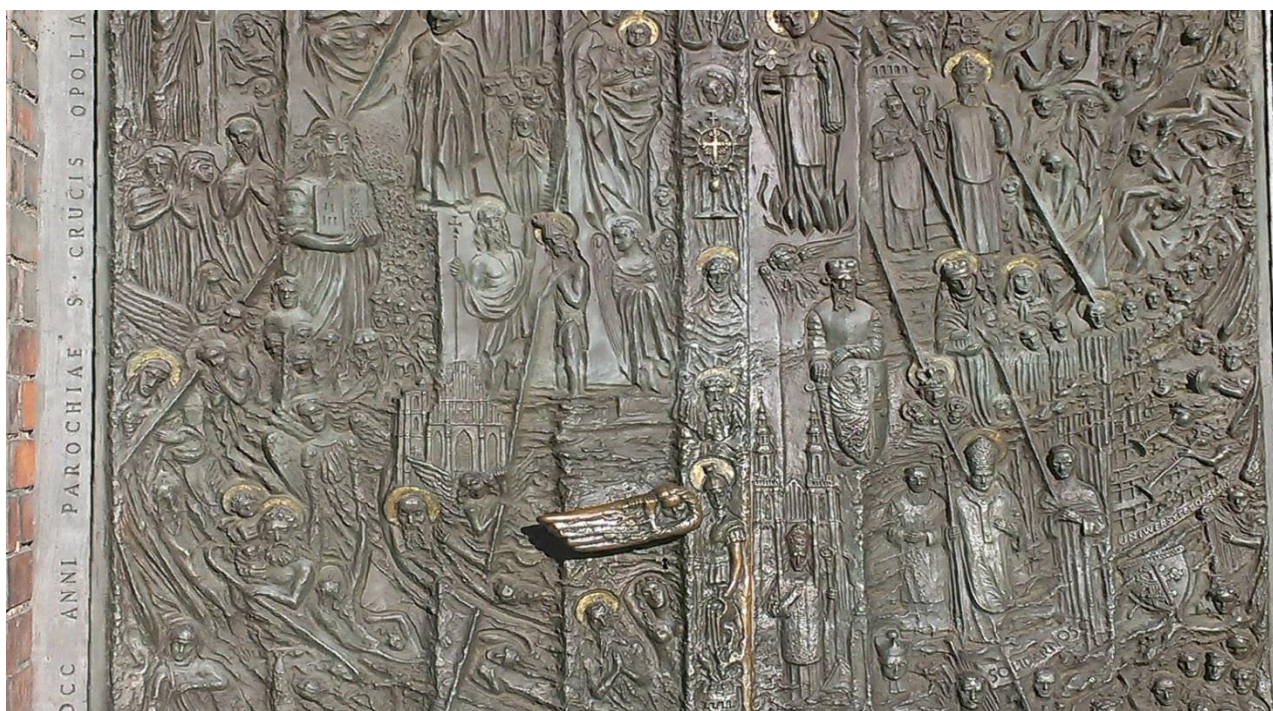
I tak, w górnej części lewego skrzydła artysta pokazał biblijny potop. Przed Noem, prowadzącym bogobojnych ludzi do arki, podąża Mojżesz z kamiennymi tablicami X Przykazań. Nad nim siedzi podparty o księgę prorok Izajasz. W sąsiedztwie Mojżesza znajdziemy także scenę chrztu Chrystusa w Jordanie, Matkę Boską Opolską z Dzieciątkiem, postać św. Piotra, a także św. Jakuba dźwigającego na plecach nyską bazylikę, której jest patronem. Tę część wrót dopełnia kuszenie św. Antoniego Pustelnika przez kobietę.

Na prawej stronie drzwi spotkamy m.in. postaci związane z dziejami Opola i Śląska Opolskiego. Blisko listwy środkowej łatwo poznamy, po trzymanej w ręce monstrancji, uciekającego z płomieni św.

Jacka. Św. Jacek Odrowąż jest jednym z najbardziej znanych świętych pochodzących z ziemi opolskiej. Urodził się w 1183 roku w Kamieniu Śląskim (zmarł: 1257 w Krakowie). Był pierwszym Polakiem, który wstąpił do nowo wówczas utworzonego kaznodziejskiego zakonu dominikanów. Ewangelizował ludność Moraw, Czech, Polski, Rusi i Prus. Nazywany był Apostołem Słowian lub Światłem ze Śląska.

W sąsiedztwie św. Jacka, na prawej stronie drzwi, znajduje się również postać Reginalda, pierwszego, udokumentowanego w 1223 roku, proboszcza kolegiaty Świętego Krzyża. Obok jest św. Paweł Apostoł, patron jednego ze znaczących opolskich kościołów. I wreszcie św. Wojciech, który według legendy miał w Opolu, niedaleko kościoła „na górcie”, głosić kazania i udzielać chrztu wiernym.

Nie mogło na drzwiach zabraknąć także ostatniego księcia piastowskiego Jana Dobrego (na jego tarczy znajduje się herb Opola: pół krzyża i pół orła), a także Peregryna z Opola, słynnego dominikańskiego kaznodziei. Tuż obok Jana Dobrego można dostrzec charakterystyczną postać św. Anny Samotrzeciej, trzymającą na rękach z jednej strony Maryję, a z drugiej Dzieciątka Jezus. Nad nią widzimy św. Jadwigę Śląską.

Sceny biblijne oraz postacie świętych i osób zasłużonych dla Kościoła i ziemi śląskiej na spiżowych drzwiach Katedry Opolskiej. Fot. A. Pyka.

Poniżej Jana Dobrego znajdują się postaci związane z nowszą historią miasta i regionu. Na tle bryły opolskiej katedry wyrzeźbiony został pierwszy biskup opolski Franciszek Jop. W prawo skos od św. Anny rozpoznajemy papieża Jana Pawła II, a w prawo od niego arcybiskupa Alfonsa Nossola. Po drugiej stronie papieża znalazła się sylwetka ks. Stefana Baldego, ówczesnego proboszcza katedry i inicjatora wyposażenia świątyni w spiżowe wrota. Nieco niżej (w birecie i w okularach) znalazł miejsce na drzwiach ks. Józef Kubis, były katedralny proboszcz, budowniczy sześciu opolskich kościołów i trzech szpitali. Uniwersytecki charakter miasta upamiętnia herb Uniwersytetu Opolskiego, a związki Opola z ogólnopolską historią XX wieku – postaci Lecha Wałęsy, św. Maksymiliana Kolbego, ks. Jerzego Popiełuszki, a także sztandar „Solidarności”. Na drzwiach nie zabrakło także miejsca dla ich twórcy, Adolfa Panitza i jego bliskich. W dolnej prawej listwie bramy przedstawiona została także tragiczna powódź, która nawiedziła Opole w lipcu 1997 roku.

Ponadto, w dolnej partii obu skrzydeł, artysta umieścił wizerunki zwykłych szarych ludzi: ogrodnika, rolnika, młynarza, piekarza, kowala, górników i hutników. Na podobnych drzwiach z brązu w innych katedrach Polski na pierwszy plan wysuwają się zwykle motywy związane z heroizmem narodowym, np. zrywy powstańcze i wyzwolenie. Jedynie w Opolu została przedstawiona, i to w sposób bardzo obszerny, zwykła ludzka praca, coś, co wpisane jest niejako w etos Ślązaka.

Na środkowej listwie, biegnącej od góry do dołu, która łączy wizualnie lewe i prawe odrzwia znajdziemy (patrząc od góry): Michała Archaniola z wagą, który odmierza czyny złe i dobre, anioła z katedralnym relikwiarzem Krzyża Świętego, św. Weronikę z odbitym na chuście wizerunkiem Chrystusa, św. Floriana – patrona strażaków gaszącego pożar oraz św. Franciszka z gołąbkami w obu dłoniach.

Wchodząc do Katedry od strony południowej trzeba przejść przez przedsionek zwieńczony sklepieniem krzyżowo-kolebkowym, które opiera się na dwóch owalnych filarach i kończy prowadzącym do wnętrza wczesnogotyckim portalem. Nad drzwiami do przedsionka – z zewnątrz katedry – widoczny jest spiżowy *tympanon*, na którym upamiętniono pobyt papieża Jana Pawła II na Górze świętej Anny w 1983 roku, gdzie dokonał koronacji obrazu Matki Bożej Opolskiej.

Spізowy tympanon nad drzwiami wejściowymi do przedsionka Katedry od strony południowej. Fot. A. Pyka.

Choć ukształtowanie wnętrza katedry sprawia dość harmonijne wrażenie, jej konstrukcja pochodzi z różnych epok. Dolne podstawy wież i zachodnie mury bocznych naw są pozostałościami późnoromańskiej bazyliki z XIII w. Filary i pozostałe ściany wschodniej części świątyni pochodzą z wieku XV, natomiast sklepienie z XVII w.

Wnętrze Katedry – ołtarz główny

Wchodząc do głównej nawy katedry widzimy potężny ołtarz główny, który swoim kształtem wyraźnie odróżnia się od surowej gotyckiej architektury całego kościoła. Chociaż Opolska Katedra jest świątynią gotycką, to zarówno ołtarz główny, jak i towarzyszące mu ołtarze boczne pochodzą z okresu baroku.

Główny ołtarz wykonany został w 1773 roku podczas gruntownego remontu katedry w stylu późnego baroku. Na ołtarzu umieszczono tabernakulum, a nad nim postać Baranka Paschalnego. Natomiast poszczególne figury powstały później i zostały wyrzeźbione w 1885 roku w warsztatach Meyera w Monachium. Wysoko w trójkątnym zwieńczeniu ołtarza znajdują się typowe motywy barokowe – postaci tworzące Tróję Świętą – Bóg Ojciec, Syn Boży i Duch Święty, które w chwale są unoszone przez kilku aniołów.

Centralnym punktem ołtarza jest wspniany strzelisty krzyż z umierającym Chrystusem. Po jego prawej stronie stoi Maryja, po lewej umiłowany uczeń – Jan Ewangelista, na środku klęczy Maria Magdalena, która ociera szatą drzewo krzyża i pochyla się do stóp Jezusa. Po obu stronach tych wizerunków umiejscowione zostały rzeźbione w dynamicznych pozach postacie dwóch apostołów, „filarów” Kościoła – są nimi św. Piotr z kluczami oraz św. Paweł z księgą w ręku.

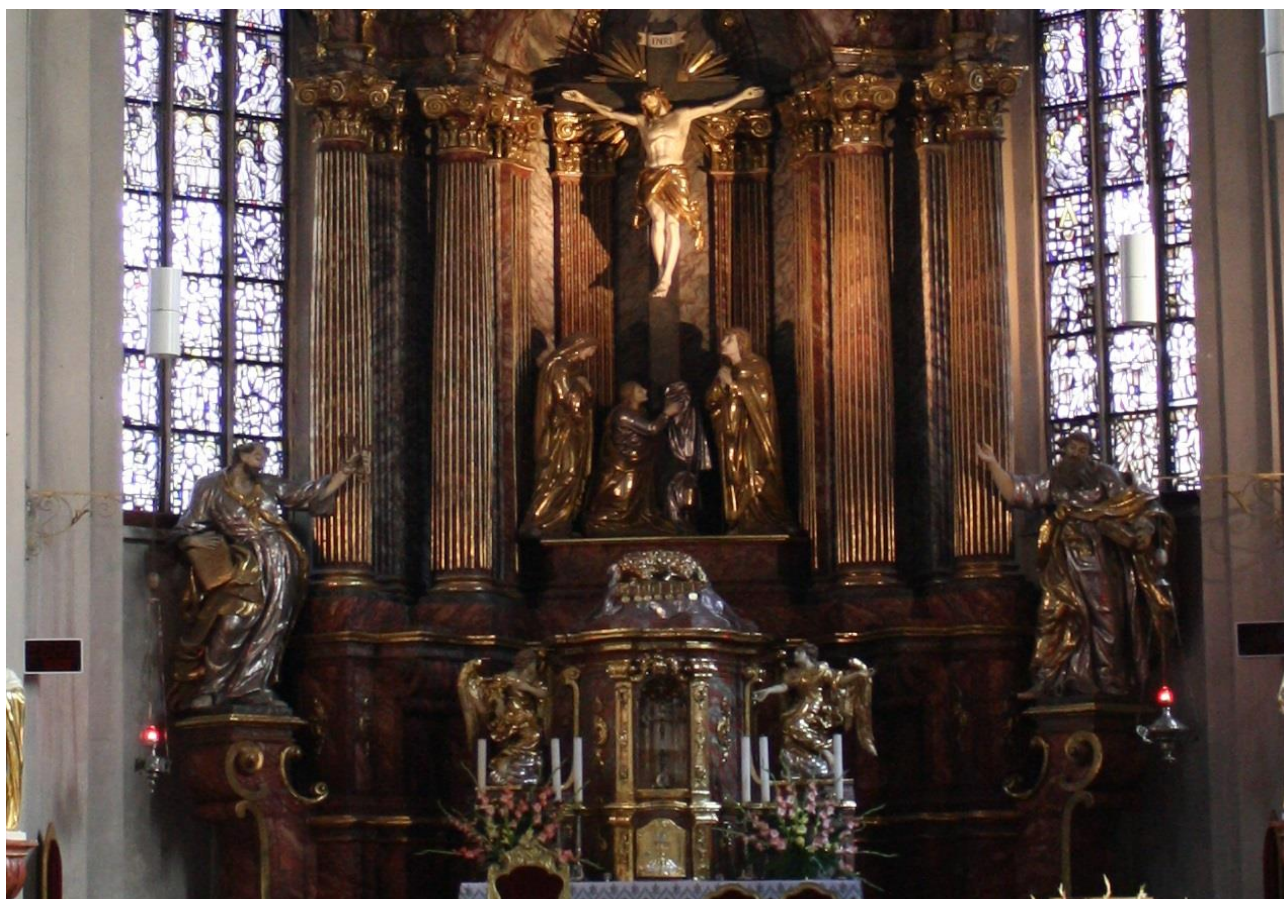
Źródło: http://www.polskiekrajobrazy.pl/images/stories/big/140056DSC_ShiftN.jpg

Dwa adorujące anioły otaczają z boków tabernakulum z Najświętszym Sakramentem, ponad którym artysta umieścił Baranka Paschalnego – symbol Chrystusa – spoczywającego na księdze z siedmioma pieczęciami. Obraz ten nawiązuje do 5 rozdziału Apokalipsy św. Jana, w którym zwycięski Baranek otwiera zapieczętowaną księgę, w której zapisane są przyszłe losy świata:

„I ujrzałem na prawej dłoni Zasiadającego na tronie księgę zapisaną wewnątrz i na odwrocie zapieczętowaną siedmiu pieczęciami. I ujrzałem potężnego anioła, obwieszczającego głosem donośnym: «Kto godzien jest otworzyć księgę i złamać jej pieczęcie?» A nie mógł nikt – na niebie, ani na ziemi, ani pod ziemią – otworzyć księgi ani na nią patrzeć. A ja bardzo płakałem, że nikt nie znalazł się godny, by księgę otworzyć ani na nią patrzeć. I mówi do mnie jeden ze Starców: «Przestań płakać: Oto zwyciężył Lew z pokolenia Judy, Odrośl Dawida, tak że otworzy księgę i siedem jej pieczęci». I ujrzałem między tronem z czterema Istotami żyjącymi a kręgiem Starców stojącego Baranka, jakby zabitego, a miał siedem rogów i siedmioro oczu, którymi jest siedem Duchów Boga wysłanych na całą ziemię. On poszedł, i z prawicy Zasiadającego na tronie wziął księgę. A kiedy wziął księgę, cztery Istoty żyjące i dwudziestu czterech Starców upadło przed Barankiem, każdy mając harfę i złote czasze pełne kadzideł, którymi są modlitwy świętych. I taką nową pieśń śpiewają: «Godzien jesteś wziąć księgę i jej pieczęcie otworzyć, bo zostałeś zabity i krwią Twoją nabyłeś dla Boga ludzi z każdego pokolenia, języka, ludu i narodu, i uczyniłeś ich Bogu naszemu królestwem i kapłanami, a będą królować na ziemi»”. (Ap 5,1-10).

Motyw aniołów, które obecne są w dość dużej liczbie w kompozycji całego ołtarza, jest bardzo charakterystyczny dla okresu baroku. Mają one na celu podkreślenie wiary chrześcijan w istnienie nie tylko świata materialnego, ale także w świat duchowy, niematerialny – jego symbolem są właśnie skrzydła aniołów.

Ołtarz główny obramowują dwa duże okna witrażowe powstałe w roku 1882, z których każde podzielone jest na 33 obrazy. Lewe okno – patrząc na ołtarz główny – przedstawia najważniejsze wydarzenia z działalności Jezusa, natomiast prawe ukazuje sceny z Jego męki oraz chwalebne zmartwychwstanie. W czasie wielkiej renowacji katedry w 1965 roku powiększono gotyckie okna do ich pierwotnej wielkości, a powstałe wskutek tego cztery najniższe rzędy uzupełniono nowymi obrazami, inspirowanymi tematami zaczerpniętymi ze Starego Testamentu, które wykonał artysta Tomasz Cuber z Głogówka.

Ołtarz główny. Fot. ks. J. Kobienia

Materiały opracowano na podstawie:

Ks. Joachim Kobienia, *Katedra opolska*, Wydawnictwo i Drukarnia Świętego Krzyża w Opolu.

Anna Mrowiec, *Adolf Panitz – artysta, Ślązak, gawędziarz*, <http://nowinyzabrzanskie.pl/publicystyka/adolf-panitz-artysta-slazak-gawedziarz/>

Krzysztof Ogiolda, *Tajemnice opolskiej katedry. Barokowi święci zamienili się miejscami*, <http://plus.nto.pl/magazyn/a/tajemnice-opolskiej-katedry-barokowi-swieci-zamienili-sie-miejscami,11712704>

Krzysztof Ogiolda, *Historia zbawienia i regionu zapisana w drzwiach opolskiej katedry*, <http://plus.nto.pl/magazyn/a/historia-zbawienia-i-regionu-zapisana-w-drzwiach-opolskiej-katedry,11599950>